

A TÖRÖK BENYOMULÁSA, AZ ORSZÁG RÉSZEKRE SZAKADÁSA

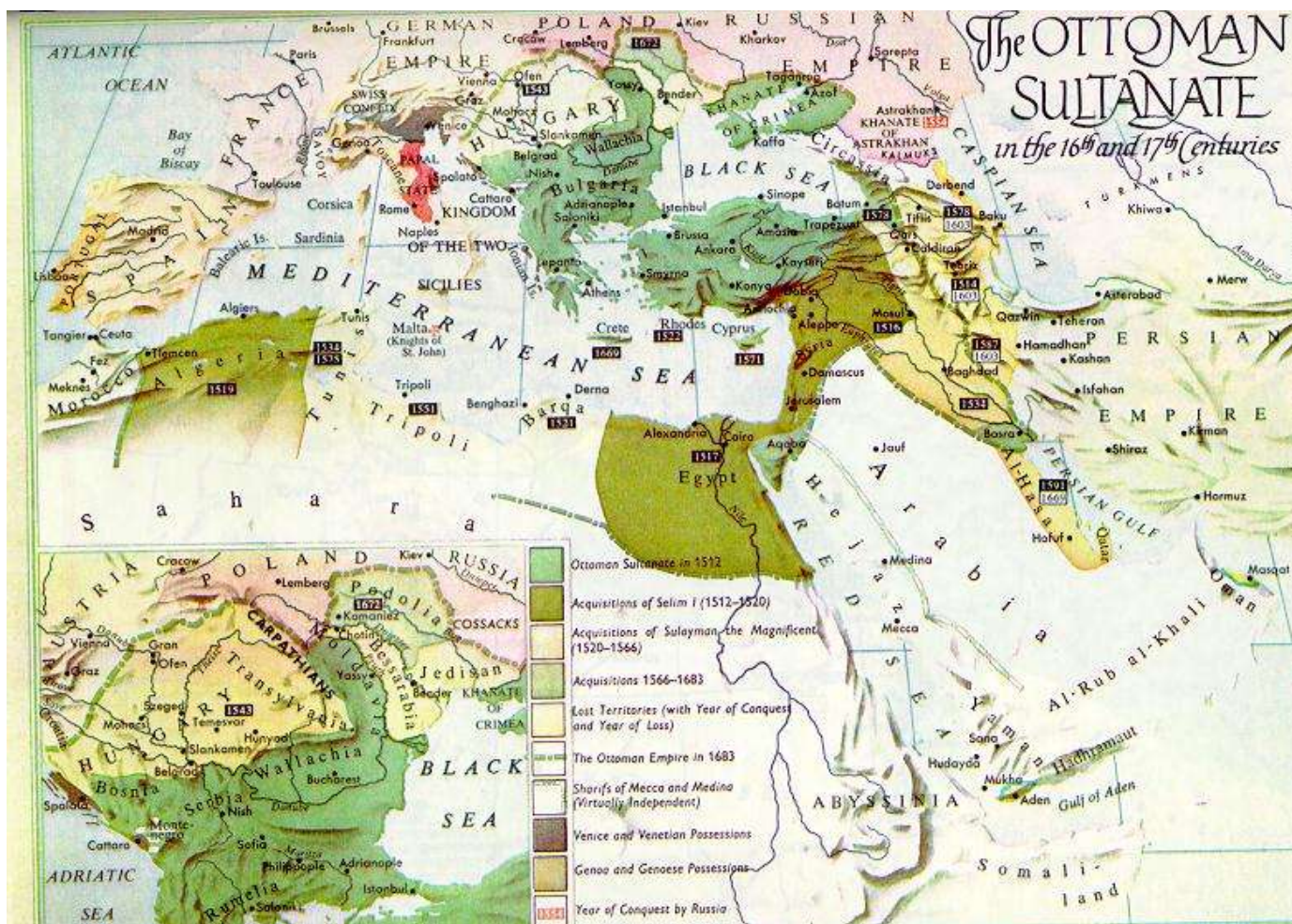
1. II. Lajos uralma (1516 – 1526)

- II. Ulászló meghal 1516-ban, utódja kilencéves fia, **II. Lajos**
- II. Lajos **reformokat** dolgoztatott ki
⇒ a királyi **jövedelmek növelésére**,
⇒ a **honvédelem erősítésére**,
- de: **intézkedései súlytalanok** voltak, Magyarországon mélypontra zuhan a királyi tekintély

2. A Török Birodalom megerősödése

Amíg a Magyar Királyság meggyengült, addig a török hatalom megerősödött:

- Hunyadi Mátyás halála után a Kaszpi-tengertől a Líbiai-sivatagig, a Kaukázustól a Perzsa-öbölhöz terjedt
- Szelim (1512–1520) szultán idején a **Dardanellák**, és a **Balkán** is részévé vált a birodalmuknak;
- 1516-ban **Szíriát**, 1517-ben **Egyiptomot** is elfoglalták, ezt követően egész **Észak-Afrikát**.

- A hódítások ellenére **II. (Nagy, Törvényalkotó vagy Világhódító) Szulejmán** (1520–1566), a Török Birodalom legjelentősebb uralkodója **békeajánlatot** tett 1520-ban. (új szultánként stabilizálni kívánta a birodalmat, ehhez pedig nyugalomra volt szüksége)
- ajánlatát **II. Lajos visszautasította**, bízva a Habsburg-rokonság segítségével (nővérének férje Habsburg Ferdinánd, V. Károly császár öccse).
- A visszautasítás után megkezdődött a **török előrenyomulása**, **1521-ben Nándorfehérvár, Zimony, Szabács** elfoglalása ⇒ **a déli végvárvonal elestével szabaddá válik az út Budáig!**
- **1526. májusában nemzetközi szövetség jött létre a Habsburgok ellen: a cognac-i liga** I. Ferenc francia király, II. Szulejmán szultán, a római pápa!, Velence, Milánó részvételével. (egyben diplomáciai siker is a törököknek)

3. A mohácsi csata

a) Tomori Pál

- 1526-ban a török erők átkelt a Száván, velük szemben az alsó-magyarországi főkapitány **Tomori Pál** kalocsai érsek (1475–1526) volt
- **Köznemesi** származék, az 1510-es években fontos tisztségeket birtokolt (1519-ben pl. a budai vár kapitánya)
- részben családi tragédia (menyasszonya az esküvőjük napján bennégett a házukban), részben az ország állapota miatti **elkeseredésében kolostorba vonult**.
- 1523-ban pápai parancsra fogadta el kalocsai érsekké és **alsó-magyarországi főkapitánnyá** történő kinevezését.
- Királyi parancsra vállalta 1526-ban a török ellen vonuló **királyi sereg fővezérségét**.
- Eredetileg a **Duna-Száva-Dráva vonalán** akart védekezni, majd **rákényszerül a mohácsi csatavállalásra**.

b) 1526. augusztus 29.: a mohácsi csata

- a csata eseményeit legrészletesebben **Brodarics István** leírásából ismerjük
- II. Lajos **körbehordoztatta a véres kardot**, a hadba hívás ősi jelképét, majd maga is Budáról a **tolnai gyülekezőhelyre** vonult.
- A **Tomori Pál** érsek és **Szapolyai György** által vezetett királyi fősereg **25.000 főt számlált**.
- **Szapolyai János** erdélyi vajda **10.000 fős serege** Szegednél várakozott.
- A szultáni sereg a természeti adottságokat (dombok) kihasználva állt fel Mohácsnál.
- A kor **legerősebb, legjobb hadseregével támad a török**: francia ágyúk, itáliai stratégia, arab pengék és paripák, óriási fegyelem, vak vallási fanatizmus.

- Az ágyúk ellen összeláncolt magyar lovagsereg indult meg, eredmény:
 - ⇒ 15.000 halott,
 - ⇒ II. Lajos menekülés közben a **Csele patakba fullad** (vagy megölik),
 - ⇒ **esik** Tomori Pál és Szapolyai György, s a **magyar nemesség jó része**.
- Szulejmán várakozik néhány napig (előőrsnek vélte a magyar fősereget), majd akadálytalanul, de **óvatosan nyomul Budáig**.
- **Nem háborgatja az ország még meglévő két hadserege:** Szapolyai János vajda hadai ill. Frangepán Kristóf horvát bán serege.

c) Török visszavonulás

- Az őszi beálltával a török kivonul, felégetve Budát, feldúlva a Duna menti településeket.
- Magyarország katonai megszállása a földrajzi távolság és a török hadszervezet sajátosságai (a főseregek mindig a középpontban kellett állomásoznia) miatt nem állt érdekében a szultánnak.
- A szultán beírte azzal, hogy a **Délvidék várainak birtokában beavatkozásra készen** figyelte a magyarországi belső küzdelmeket.
- A török kivonulás másrészt része volt annak a **török taktikának** is, mely **több lépésben hódoltatott:**

1. a **határvédelem** megrendítése
 2. **döntő katonai győzelem** az ellenség hadereje felett
 3. kivonulás után **párthívekre támaszkodó térnyerés**
 4. bevonulás, **tartós hódoltatás**.
- a kivonulás miatt a **mohácsi csata önmagában még nem döntő** vereség.
 - **mohácsi vésznek inkább a következményei miatt nevezhetjük**: összefogás helyett a kettős királyválasztás csak széthúzást hozott és az ország további meggyengülését.

4. Az ország két részre szakadása:

a) A kettős királyválasztás

- II. Lajos meghalt, a királyné (Habsburg Mária) Bécsbe menekült a kincstárral
- A király halálát mind a főnemesi, mind a köznemesi párt a saját javára akarta kihasználni:
 - ⇒ A **bárok** a **kettős házassági szerződésre** hivatkozva Jagello Anna férjét, **Habsburg Ferdinándot** választják királlyá Pozsonyban, 1526. december 17-én.
 - ⇒ A **köznemesség** a **rákosi végzésekre** (1505) hivatkozva **Szapolyai János** erdélyi vajdát választották királlyá a székesfehérvári országgyűlésen.
- Miután megegyezés nem született, s **mindkét fél megkoronázta jelöltjét**.

II. Lajos holttestének megtalálása

Szapolyai János

Habsburg Ferdinánd

b) János és Ferdinánd trónharcai

- a két király fegyverrel kívánta eldönteni az utódlást.
- **Habsburg Ferdinándot** bátyja, **V. Károly spanyol és német zsoldosokkal** (10.000 fő) támogatta, s ezzel az erővel Szapolyait kiszorították az országból (Lengyelországba menekült).
- Szapolyai és Ferdinánd egyaránt segítséget kért a török szultántól, a szultánnak a megosztottság érdekében Szapolyait érte meg támogatnia.
- **Szapolyai** a mohácsi csata harmadik évfordulóján a mohácsi síkon **látványosan meghódolt a szultánnak**, gyakorlatilag a hűbéresévé vált.

- A szultán fegyverrel elfoglalta és visszaadta János királynak Budát, Esztergom kivételével megtörtént az Észak-Dunántúl visszavétele is, az ország két részre szakadt.
- Mivel a két király – és híveik is – csak egységes Magyarországot tudtak elképzelni, az **1530-as években is folytatódnak a harcok.**
- A török haderő is próbálkozott Bécs ostromával, de 1532-ben Kőszeg vára, élén **Jurisics Miklós** kapitánnyal, 1000 fővel augusztus folyamán tartja az apró várat, majd színleg behódol, de ekkorra már a török elkésett. Bécsújhelynél 80 ezres birodalmi sereg várja, a török inkább pusztítva visszavonul.
- **1538-ban a váradi békében** a Habsburg és a magyar király megegyeztek egymással (titkos egyezmény), hogy **Szapolyai halála után az egész ország Ferdinánd kezébe kerül**, esetleges gyermekszületés esetén pedig gyermeke hercegséget kap. (Szapolyai feleségül vette Jagelló Izabellát, a lengyel királylányt).
- Később a titkos egyezményt Ferdinánd beárulta a szultánnak, **I. János viszont halálos ágyán megeskette főembereit, hogy Izabellától született gyermekét a váradi megállapodás ellenére elismerik királynak**

5. Buda elfoglalása, az ország három részre szakadása

- A csecsemőt, János Zsigmondot **II. János** néven 1540-ben királlyá koronázták.
- **Ferdinánd sereggel indult Buda ellen**, hogy érvényesítse a váradi egyezményt.
- János Zsigmond gyámja, **Fráter György** pálos szerzetes, „György barát”, váradi püspök, a töröktől kér védelmet.

*Jagelló Izabella királynő,
Szapolyai János felesége*

*János Zsigmond,
Erdély első fejedelme*

*Fráter (Martinuzzi) György
pálos szerzetes*

- A **török** – tekintve, hogy Magyarországon túlságosan zavarossá váltak a belső viszonyok – **Magyarország megszállása mellett** dönt.
- **Habsburg) Ferdinánd** (1526–1564-ig magyar király) **seregei** 1541. augusztus 21-én **vereséget szenvednek** Buda alatt a magyaroktól és a török segélyhadaktól.
- A hatalmas sereg élén érkező **szultán a magyar urakat augusztus 29-én vendégül látja**, közben a „városnéző” **janicsárok előzönlük Budát**, és adott jelre megszállják.
- A szultán **János Zsigmond és Izabella részére a Tiszántúlon és Erdélyben ad területet**, gyakorlatilag Erdély királyaként uralkodik a szultán hűbéreseként.

Az ország három részre szakad:

I. Török hódoltság

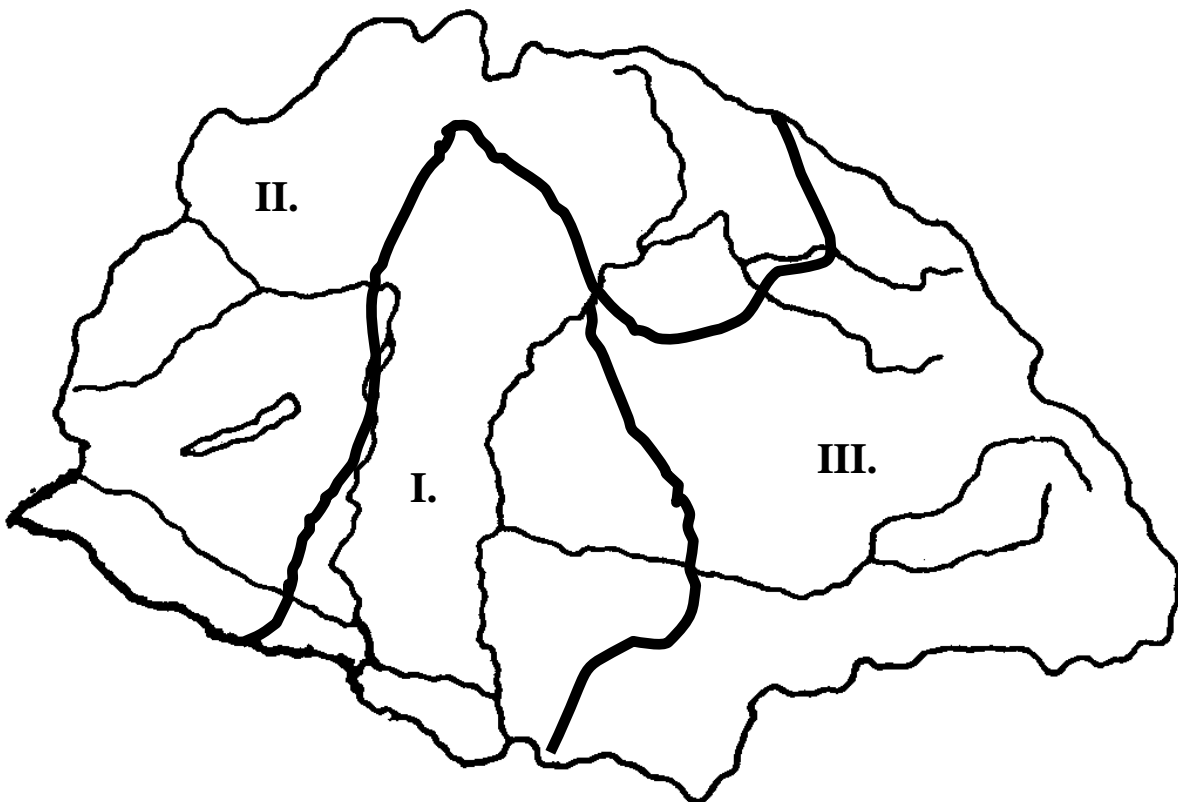
- **Budától délre** az ország középső sávja a Török Birodalom részeként török hódoltság
- központja: **Buda** (Kizil Elma = piros alma)

II. Magyar Királyság

- A Felvidék, a Dunántúl nyugati megyéi, Horvátország és Szlavónia a **Habsburgok** kezén
- fővárosa: **Pozsony**

III. Erdélyi Fejedelemség:

- a Tiszántúl egy része (**Partium**) és Erdély II. János (János Zsigmond) hatalma alá kerül a török hűbéreseként
- főváros: **Gyulafehérvár**

A három részre szakadt Magyarország